



Godsdienst

De hoofddoek: onderdrukking of mode?

Misschien draag je zelf een hoofddoek of heb je klasgenoten die een hoofddoek dragen. Dat maakt het extra leuk om je profielwerkstuk aan dit onderwerp te wijden. Verschillende aspecten van de hoofddoek kunnen interessant zijn om te onderzoeken. Hierbij kun je denken aan het imago van de hoofddoek, de rol die de hoofddoek binnen de politiek of het politieke debat speelt, en de 'christelijke hoofddoek'.

*Het verbod op
gezichtsbedekkende kleding, het
boerkaverbod*

Op 27 januari 2012 stemde het Nederlandse kabinet in met het verbod op het dragen van gezichtsbedekkende kleding, beter bekend als het boerkaverbod. Op het dragen van een boerka of nikaab, maar ook op het dragen van een bivakmuts, staat nu een maximale boete van €380,-. Het besluit is genomen, ondanks pittige kritiek van de Raad van State. De Raad oordeelde dat het



Boerka

verbod in strijd is met de vrijheid van godsdienst en bovendien niet

in lijn is met de geldende normen om niet te discrimineren. Daarnaast beschouwt de Raad het verbod als een te zwaar middel. Het kabinet is echter van mening dat het verbieden van gezichtsbedekkende kleding van belang is voor 'open onderlinge communicatie'. Vice-premier Verhagen zegt: "Mensen moeten elkaar herkenbaar tegemoet treden. Het verbod is tegen gezichtsbedekkende kleding waarbij open communicatie niet mogelijk is." Je kan je afvragen wat het grote belang is van dit verbod aangezien er in Nederland naar schatting 150 tot 200 vrouwen zijn die dan wel een boerka of nikaab dragen. Hoe denk jij over dit onderwerp? Ben je het eens of oneens met het besluit? En wat zijn je argumenten?

Het imago van de hoofddoek

In de jaren '50 gold de hoofddoek als toonbeeld van elegantie en stijl. Het was een mode item en de favoriete accessoire van bekende filmsterren uit deze tijd, zoals Audrey Hepburn.

Dit toonbeeld lijkt echter op cruciale manieren te veranderen, nadat de moslima zichzelf met haar hoofddoek in de jaren '70 introduceert in Nederland. Het is niet meer de hoofddoek waar 'de Nederlandse vrouw' mee geassocieerd wil worden. De associatie met elegantie en stijl lijkt plaats te moeten maken voor de associatie met onderdrukking. In de jaren na daarna verandert er veel in Nederland, maar de notie van de hoofddoek als symbool voor onderdrukking lijkt vaak onveranderd. De Nederlandse samenleving wordt meer en meer multicultureel en de 'islamitische hoofddoek' is niet meer uit ons straatbeeld weg te denken. Niet elke vrouw draagt haar hoofddoek op dezelfde manier. Zo zit er verschil in kleur, model, de manier van vastknopen, en in de mate van bedekken. Een vrouw kan alleen haar haar bedekken, maar kan zichzelf ook volledig sluiëren. Waarom

bestaan deze verschillen? Is het alleen afhankelijk van de streek of het land waar een moslima vandaan komt? Welke rol speelt mode eigenlijk? Bij deze vraag zou je eens kunnen kijken naar mode ontwerpers zoals Cindy van den Bremen. Zij heeft hoofddoekjes voor moslima's ontworpen, zoals je op haar website kunt zien ([Klik hier voor haar website](#)).



Hippe hoofddoeken uit de jaren '50.



Mode volgens islamitisch kledingvoorschrift?

Verschillen tussen hoofddoekjes

We mogen dus stellen dat er verschillen bestaan in hoofddoeken. Deze verschillen zijn het beste te begrijpen door ze zichtbaar te maken. Dus mocht jij zin hebben in een creatief profielwerkstuk, denk dan eens aan de optie van een hoofddoekjes modeshow! Wanneer je wilt weten waarom de verschillen in hoofddoekjes bestaan, is het goed eerst te gaan kijken naar de vraag naar waarom een moslima een hoofddoek draagt. Zou het echt een teken van onderdrukking zijn, zoals het vaak wordt bestempeld?

Of is er hier misschien sprake van een verschil tussen de

mening van een niet-moslim en een moslim? En in welke mate bestaat er dan één mening bij 'de moslim' (of bij 'de niet-moslim')? Bij zo'n soort onderwerp is het uiteraard leuk om naar de motivatie van vrouwen te vragen die een hoofddoek dragen. Ga de straat op en vraag het! Welke reden heeft iemand om een hoofddoek te dragen, en wat betekent het voor haar? In hoeverre zijn deze motieven en betekenissen religieus bepaald en in hoeverre cultureel? Als je dit graag wilt weten heb je gelijk de mogelijkheid om je op een klein gebied in de Koran te verdiepen. Door de hoofddoek te bekijken als religieus en cultureel verschijnsel maak je een interessante combinatie van de vakken godsdienst en maatschappijleer.

Behalve aandacht voor de verschillen in hoofddoeken, en de aard van de soorten betekenissen die eraan gekoppeld kunnen worden, is het ook interessant om te kijken naar de regels omtrent het dragen van de

hoofddoek. Wanneer je de versen in de koran bestudeert die betrekking hebben op het dragen van een hoofddoek, zul je ook tegen dit onderwerp aanlopen. De regels over het dragen van een hoofddoek roepen verschillende vragen op, waaronder waarschijnlijk ook vragen die gericht zijn op de scheiding tussen de privé en publieke sfeer. Waarom hoeft een vrouw binnen het gezin niet haar haar te bedekken? En zou (lichamelijkheid of) seksualiteit hierbij een rol kunnen spelen?

Vaak wordt er in het Westen net gedaan alsof alle moslims hetzelfde zouden geloven. Maar er zitten uiteraard grote verschillen tussen mensen, hun geloof en tussen gebieden waar mensen vandaan komen. Wist je bijvoorbeeld dat maar een op de vijf moslims Arabier is? Verreweg de meeste moslims wonen namelijk in Indonesië. Als je meer over de islam en 'de' moslim wilt weten, kijk dan ook even bij het onderwerp ['Moslims in de wereld'](#).

Politiek en de hoofddoek

Wanneer je je werkstuk over de hoofddoek wilt schrijven, kan een uitstap naar de actualiteit interessant zijn. Zoals je vast hebt meegekregen zijn er veel debatten geweest over het dragen van hoofddoekjes en pogingen om het te verbieden. Een bekend voorbeeld is het debat dat in 2004 in Frankrijk heeft plaatsgevonden. Het uiteindelijke resultaat na veel protest: een wet waarin staat dat het dragen van hoofddoeken in het onderwijs verboden is voor zowel leerlingen als leerkrachten. Over deze discussie is in 2004 een interessante documentaire gemaakt *'The Headmaster and the Headscarves'* deze documentaire geeft ons een kijkje in het hoofddoek debat en belicht zowel de kant van het schoolhoofd als dat van de leerlingen.

Maar Frankrijk is niet het enige land waar het politieke debat rondom de hoofddoek bestaat. Ook in ons eigen land is het een kwestie geweest. In 2004 heeft de Tweede Kamer zich uitgesproken tegen een verbod op het dragen van hoofddoeken. Wel is er al in 2003 door de minister van onderwijs de zogeheten 'leidraad kleding op school' gepubliceerd. Hierin staat dat openbare scholen het dragen van een hoofddoek niet mogen verbieden, maar confessionele scholen onder bepaalde voorwaarden wel. In een land als België is de discussie over het wel of niet verbieden nog volop in gang. Het zou misschien een leuk idee zijn om de recente ontwikkelingen binnen het hoofddoekjes debat in kaart te brengen. Hierbij zou je je bijvoorbeeld kunnen richten op de algemene tendens die binnen de West-Europese landen bestaat. Maar ook in een land als Turkije is een boeiend debat aan de gang over het dragen van hoofddoekjes.

Een andere insteek waar je voor kan kiezen zijn de verschillende posities die er zijn binnen dit debat. Een land als België lijkt bijvoorbeeld een middenpositie in te nemen tussen de Verenigde Staten en Turkije. In de VS valt het dragen van een hoofddoek onder het eerste amendement van de Grondwet, dat de vrijheid van meningsuiting garandeert. Maar in Turkije is het al sinds 1924 verboden om hoofddoeken te dragen in openbare gebouwen zoals universiteiten. Hoe zou je kunnen verklaren dat de posities van beide landen zo ver uit elkaar liggen? Behalve het kijken naar het heersende standpunt



Franse vrouw protesteert tegen het verbod op het dragen van hoofddoekjes

met betrekking tot de hoofddoek in een land, kan het ook interessant zijn om aandacht te schenken aan de argumentatie die in de debatten naar voren komen. Welke argumenten houden stand en welke niet? Een goede illustratie van de vraag naar of een argument stand kan houden, is het argument dat in Frankrijk aangevoerd werd: Wanneer iedereen er hetzelfde uitziet is iedereen geïntegreerd. Wat vind je van dit argument? Hierbij zijn

veel kritische kanttekeningen te plaatsen. Denk aan vragen als: Wat wordt er (hier) verstaan onder integratie? Waarom wordt er in de Westerse landen zo gehamerd op de integratie van moslims? Waarom mogen bepaalde verschillen tussen mensen die samen in een land wonen blijkbaar niet bestaan? En moet integreren betekenen hetzelfde eruitzien, of gaat het meer om het denken dat achter het uiterlijk zit?

Door deze debatten te betrekken bij het veelomvattende onderwerp de hoofddoek, maak je het onderwerp nog actueler en ben je bezig op een grensvlak van godsdienst en maatschappijleer!



Maria met sluijer, geschilderd door Van Gogh

De 'christelijke hoofddoek'

Zoals al bleek uit de terugblik naar de jaren '50 bestaat de hoofddoek niet alleen binnen de islam. Behalve als mode item is de hoofddoek ook belangrijk (geweest) in andere religies. Zo bestaan er ook binnen het christendom voorschriften over het bedekken van het lichaam. In de Bijbel staat bijvoorbeeld in het Nieuw Testamentische boek 1 Korinthiers de volgende uitspraak: *Een vrouw die haar hoofd niet bedekt, kan zich maar beter laten kaalknippen. Wanneer ze dat een schande vindt, moet ze haar hoofd bedekken* (1 Kor. 11:6). Dat dit tegewoonwoordig niet meer alledaagse praktijk is, lijkt geen verklaring nodig te hebben. Maar de erfenis zien we wel terug. Deze erfenis kunnen we terugvinden in de kunst, bijvoorbeeld in schilderijen

waarop de gesluierte Maria afgebeeld staat.

Behalve in de kunst is de 'christelijke hoofddoek' ook terug te vinden bij nonnen. Ook bestaan er nog steeds rituelen waarbij het hoofd bedekt wordt. Hierbij kun je denken aan de weduwes in Italië en Spanje die als teken van rouw zichzelf geheel in het zwart steken met bijpassende hoofddoek, maar ook aan de sluijer van de bruid tijdens het huwelijk. Deze erfenis houdt het onderwerp levend. Het is interessant om uit te gaan zoeken wat 'het christendom' precies over het bedekken van het lichaam zegt.

Wanneer je de christelijke voorschriften zou gaan vergelijken met de islamitische, ben je bezig met een stukje vergelijkende godsdienstwetenschap! Ook zou je een andere draai aan je profielwerkstuk kunnen geven, door uit te gaan van de 'christelijke hoofddoek' en te bestuderen wat haar plaats is geweest in de kunst door de eeuwen heen. Op deze manier kun je het vak godsdienst combineren met CKV.

Als je dit onderwerp interessant vindt, kijk dan eens op de website van de studie [Godsdienstwetenschap](http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/scholieren/profielwerkstuk/alfasteunpunt/subjects/onderwerpen/godsdienst/hoofddoek). In het eerste jaar van deze studie komt dit onderwerp aan bod bij het vak 'Islam'. Op deze website staan meer onderwerpen waar religie een rol in speelt.

Met vragen over dit onderwerp kun je ons mailen: Alfasteunpunt@rug.nl

Laatst gewijzigd: 04 juni 2013 15:11

- [email](#)
- [print](#)